

N:o 10.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken; gifven Stockholms slott den 14 januari 1891.

Med öfverlemnande af statsrådets och högsta domstolens i ärendet förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härigenom, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 1 § rättegångsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rörer; låte då stämma honom till den rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafva. Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han senast inom riket var boende.

Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist eger, må, der ej för undersåte i visst främmande land är annorlunda särskildt stadgadt, sökas å ort inom riket, der han anträffas, samt, så vidt angår förbindelse, som han här i riket ingått, eller gäld, som han under vistelse i riket eljest ådragit sig, jemväl å ort inom riket, der honom tillhörigt gods finnes, eller der förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämma låtit, vare han ock skyldig vid samma rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Aug. Östergren.

Utdrag ur protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 18 april 1890,

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHIELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve LEWENHAUPT,
Statsråden: Friherre VON OTTER,
WENNERBERG,
Friherre PALMSTIERNA,
Friherre VON ESSEN,
Friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.

Departementschefen, statsrådet Östergren anmälde i underdånighet:

7:o.

Nya lagberedningens underdåniga skrifvelse den 27 nästlidne februari, hvarmed — under åberopande deraf, att Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 20 december 1889 uppdragit åt lagberedningen att, i enlighet med Riksdagens uti skrifvelse den 8 maj samma år gjorda framställning, utarbete förslag till sådana bestämmelser, att utländsk man, som vare sig inom eller utom riket iklädt sig förmögenhetsrättsliga förbindelser till svensk man, må, när han här i riket kan anträffas, sökas å den ort, samt att äfven om utländsk man icke här i riket kan anträffas, han dock må på grund af förbindelser af nyssberörda beskaften-

het, dem han här i riket åtagit sig mot svensk man, stämmas till den svenska domstol, som kan finnas lämplig — beredningen afgifvit följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Häri genom förordnas, att 10 kap. 1 § rättegångsbalken skall erhålla följande förändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafva.

Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han senast inom riket var boende. Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist eger, må sökas å ort inom riket, der han anträffas; för förbindelse, som han här i riket ingått, samt för gäld, som han under vistelse i riket eljest sig ådragit, må han ock, der ej annorledes särskildt stadgadt är, sökas å ort inom riket, der honom tillhörigt gods finnes, eller der förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.

Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman låtit, vare han ock skyldig vid samma rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.

Jemlikt statsrådets tillstyrkan täcktes Hans Maj:t konungen i nåder förordna, att öfver ifrågavarande, af nya lagberedningen afgifna förslag högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål 87 § regeringsformen omförmäler, genom note ur protokollet infordras.

Ex protocollo:
Carl Boheman.

Till Konungen.

Genom nådigt bref den 20 december 1889 har Eders Kongl. Maj:t gifvit nya lagberedningen i uppdrag att, i enlighet med Riksdagens uti underdånig skrifvelse den 8 maj samma år gjorda framställning, utarbета förslag till sådana bestämmelser, att utländsk man, som vare sig inom eller utom riket iklädt sig förmögenhetsrättsliga förbindelser till svensk man, må när han här i riket kan anträffas sökas å den ort, samt att äfven om utländsk man icke här i riket kan anträffas, han dock må på grund af förbindelser af nyssberörda beskaffenhet, dem han här i riket åtagit sig mot svensk man, stämmas till den svenska domstol, som kan finnas lämplig.

Då i anledning häraf beredningen nu går att framlägga förslag till lag angående ändring af 10 kap. 1 § rättegångsbalken, tillåter sig beredningen att i korthet redogöra för de viktigaste bestämmelser i ämnet, hvilka förekomma i utländsk lagstiftning, samt för de skäl, som vid utarbetandet af förevarande förslag varit de hufvudsakligen bestämmande.

Enligt *franska* code civil, art. 14, kan utlänning, äfven om han icke har stadig vistelseort i Frankrike, stämmas till franska domstolar på grund af förpligtelser, som han inom eller utom Frankrike åtagit sig mot en fransman. Frågan, huruvida rättstvister mellan utlänningar, som ej erhållit tillstånd att nedsätta sig i Frankrike, kunna vid de franska domstolarne anhängiggöras, är ej i lagen närmare reglerad; men man antager, att sådana rättstvister i vissa fall måste af domstolarne upptagas (tvister om fast egendom, belägen i Frankrike, vissa

handelstvister m. fl.), och att andra rättstvister mellan utlänningar kunna afdömas af fransk domstol, om denna samtycker dertill och ingendera parten vägrar att inlåta sig i tvisten. Kan forum i mål emot utlänning ej bestämmas enligt de allmänna reglerna om domstols behörighet (code de proc. civ. art. 59), anser man svaranden kunna stämmas till kärandens forum domicilii.

I *Holland* gälla i fråga om forum för utlänning ungefär enahanda bestämmelser som i Frankrike (civilprocessordn. 1838, art. 126, 127).

Italienska civilprocessordningen 1865 stadgar:

Art. 105. Utlänning, som ej har stadig vistelseort inom riket, kan, äfven om han der ej anträffas, stämmas inför rikets domstolar: 1:o) om rättsanspråket afser fast eller löst gods, som finnes inom riket; 2:o) om fråga är om förbindelser, som uppkommit genom aftal eller handlingar, fullbordade inom riket, eller hvilka der böra fullgöras; 3:o) i alla andra fall, hvori sådant kan ega rum till följd af reciprocitet.

Art. 106. Utom i de fall, som angifvas i art. 105, kan utlänning stämmas inför rikets domstolar på grund af förbindelser, uppkomna i främmande land: 1:o) om han har stadig vistelseort inom riket, äfven om han faktiskt ej uppehåller sig derstädes; 2:o) om han, oaktadt han ej har stadig vistelseort inom riket, der uppehåller sig, så vida han stämmas i egen person.

Art. 107. Då en utlänning ej har stadig eller tillfällig vistelseort eller uppgifven hemort inom riket, och ej heller något ställe för aftalets fullgörande der är bestämdt, instämmas talan, som rör hans person eller löst gods, till domstolen i den ort, der käranden har sitt hemvist eller stadiga vistelseort.

I *Belgien*, der förut i fråga om utländings forum gälde ungefär samma regler som i Frankrike, stadgas numera genom civilprocessordningen den 25 mars 1876 följande:

Art. 52. Utlänningar kunna, vare sig af en belgier eller af en utlänning, stämmas inför rikets domstolar i följande fall: 1:o) då fråga är om fast egendom (forum rei sitæ); 2:o) om svaranden har hemvist, stadig vistelseort eller uppgifven hemort i Belgien (f. domicilii); 3:o) om förbindelsen, hvarå käromålet grundas, uppstått eller blifvit eller bort blifva fullgjord i Belgien (f. contractus); 4:o) om käromålet afser en i Belgien öppnad succession i qvarlåtenskap (f. hereditatis); 5:o) om käromålet afser giltigheten eller upphäfvande af en inom riket beviljad qvarstad eller annan provisorisk eller preventiv åtgärd (f. arresti); 6:o) om käromålet har sammanhang med en rättegång, som redan är anhängig vid belgisk domstol (f. connexitatis causarum); 7:o) om fråga

är att förklara utländska domar eller offentliga handlingar exekutiva i Belgien; 8:o) om tvisten rör en konkurs, som öppnats i Belgien; 9:o) om fråga är om hemuls- eller rekonventionstalan, så vida hufvudkäröålet är anhängigt vid belgisk domstol (f. connex. caus.); 10:o) om käröålet afser flera svarandeparter, af hvilka en har hemvist eller stadig vistelseort i Belgien (f. connex. caus.).

Art. 54 bestämmer derjemte, att i de fall, som ej omförmälas i art. 52, en utlänning kan undandraga sig de belgiska domstolarnes jurisdiktion, om en sådan rätt tillkommer en belgier i utlänningens hemland; samt att svarandens uteblifvande skall anses innebära, att han undandraget sig att ingå i svaromål.

Då de i civilprocessordningens 2 kap. (art. 39—51) angifna särskilda grunder icke äro tillräckliga för att bestämma, hvilken belgisk domstol är kompetent i fråga om utlänningar, kan enligt art. 53 käröanden anhängiggöra saken vid domstolen i den ort, der han sjelf har sitt hemvist eller stadiga vistelseort.

I *England* kan, enligt Rules of the supreme Court 1883 Order XI, stämning med domstolens eller domarens medgifvande delgifvas personer, som befinna sig utom riket, d. v. s. egentliga England med Wales: 1:o) då käröålet afser fastighet, belägen inom riket, eller aftal angående sådan fastighet; 2:o) då talan rigtas mot en person, som har hemvist eller stadig vistelseort inom riket; 3:o) vid rättegångar angående förvaltningen af qvarlåtenskap efter en person, som vid sin död var domicilierad inom riket, eller angående iakttagande af föreskrifterna i vissa fideikommissurkunder; 4:o) om käröålet grundas på en inom riket skedd kränkning af ett kontrakt — hvar som helst upprättadt — hvilket, enligt dess ordalag, borde fullgöras inom riket, så vida ej svaranden har hemvist eller stadig vistelseort i Skotland eller Irland; 5:o) vid vissa ansökningar om förbud eller handräckning med afseende å inträffad eller befarad skada, vare sig skadeersättning tillika sökes eller icke; 6:o) om i målet äro flera svarandeparter, af hvilka en blifvit behörigen stämd inom riket.

Enligt den *tyska* civilprocessordningen af den 30 januari 1877 äro i fråga om forum för utlänning i allmänhet samma regler gällande som för inländsk man. Der ej för en viss talan en särskild domstol är uteslutande behörig, är den domstol, der en person har sitt allmänna forum, behörig att upptaga alla mot honom väckta kärösmål (§ 12). Detta allmänna forum bestämmes af personens hemvist (§ 13). Den, som icke har något hemvist (inom eller utom riket), har sitt allmänna forum å den ort inom riket, der han uppehåller sig, eller, om en sådan

ort ej är känd, å den ort, der han sist haft hemvist (§ 18). Bland de särskilda fora, som för vissa fall äro behöriga, märkas, utom f. rei sitæ m. fl., äfven f. contractus, d. v. s. domstolen i den ort, der den kontraherade förpligtelsen skall fullgöras (§ 29), hvarjemte i 24 § stadgas, att för käromål angående förmögenhetsrättsliga anspråk mot en person, som ej har hemvist inom riket, den domstol är behörig, inom hvars område honom tillhörig egendom finnes. Äro i ett särskildt fall flera domstolar behöriga, har käranden valrätt (§ 35).

Det senaste *österrikiska* förslaget till civilprocessordning (1881), hvars bestämmelser i fråga om forum för inländsk man hufvudsakligen öfverensstämma med den tyska lagens, men som ej upptager dennes i 24 § omnämnda »förmögenhetsforum», förklarar i 53 § förslagets bestämmelser angående domstols behörighet gällande äfven för utlänningar, men tillägger, att, om en österrikisk man i annan stat är underkastad andra eller strängare bestämmelser beträffande forum, än förslaget innehåller, samma bestämmelser ock skola från österrikisk sida gälla om denna stats undersåtar.

I *Danmark* kan utlänning i allmänhet icke sökas vid landets domstolar med mindre än att de vilkor, hvarunder jemväl inländske män kunna dragas från sitt forum domicili, äro för handen, såsom i fråga om forum rei sitæ, forum arresti m. fl. Beträffande forum arresti har genom ett plakat den 30 november 1821 blifvit förklaradt, att, om någon utverkat qvarstad på en utländings inom riket befintliga egendom, saken skall fullföljas vid den domstol, der qvarstaden skett, eller, om qvarstad verkstälts på egendom inom olika jurisdiktioner, vid den domstol, der qvarstaden först verkstälts, så vida saken ej på annan grund rätteligen tillhör annan domstol, samt att, om svaranden icke uppehåller sig i riket eller har något annat ombud än egendomens innehafvare, qvarstaden kan fullföljas efter stämning å denne. Enligt konventionen med Sverige den 25 april 1861, § 6, kan svensk undersåte icke sökas vid dansk domstol i andra fall, än der domstolen vore behörig, om svaranden vore dansk; men om svensk man uppehåller sig i Danmark längre tid än 8 veckor, kan han under denna sin vistelse derstädes för gäld eller annan förpligtelse sökas der han finnes. Det år 1877 afgifna »Udkast til Lov om den borgerlige Retspleie» upptager i §§ 12—31 de allmänna reglerna om forum, deribland äfven f. contractus — domstolen i den ort, der aftalet skulle fullgöras (§ 25) —; och innehåller förslaget i 32 §, att utlänning kan sökas vid domstol inom riket, så vidt någon sådan enligt de föregående §§ kan anses behörig, men att, i motsatt fall, det skall, så vida ej särskilda traktat-

messiga bestämmelser utgöra hinder därför, vara inländske män tillåtet att i saker angående förmögenhetsrättsliga förhållanden söka utländingen vid domstolen i den ort, der han uppehåller sig eller har egendom.

I den *norska* lagstiftningen saknas särskilda bestämmelser i fråga om forum för utländing.

Af nu gifna redogörelse framgår väl, att mycken skiljaktighet är rådande inom främmande länders lagstiftning i fråga om den omfattning, i hvilken en utländsk man, som ej har sitt bo och hemvist inom landet, kan instämmas till landets domstolar; dock synes, i öfverensstämmelse med den internationella privaträttens utveckling under senare tider, inom den nyare lagstiftningen i allmänhet hafva såsom hufvudprincip antagits, att utländsk man i fråga om domstols behörighet bör hufvudsakligen vara likställd med inländing.

Med afseende å utländsk man, som uppehåller sig i Sverige, innehåller 10 kap. 1 § rättegångsbalken regler, i hufvudsak öfverensstämmande med dem, som gälla i fråga om inländsk man. Är utländingen bosatt i riket, kan han, i likhet med inländsk man, för förmögenhetsrättsliga förbindelser stämmas till domstolen i den ort, der han har sitt bo och hemvist. Detta torde otvetydigt framgå af första punkten i nyssnämnda lagrum, hvilken punkt uppställer forum domicilii såsom behörigt för käromål af ifrågavarande beskaffenhet utan inskränkning till inländske män. Vistas åter utländingen endast tillfälligtvis här i landet utan att härstädes vara bosatt, likställes han genom det efterföljande stadgandet i samma paragraf med svensk man, hvilken ej eger stadigt hemvist.

Att utländing, som har sitt hemvist här i riket, kan lika med svensk undersåte stämmas till domstol härstädes icke blott för förbindelser, som uppkommit här i riket, utan äfven för sådana, som han utomlands ådragit sig, framgår tydligt af nyss anförda lagrum; och enligt beredningens uppfattning synes icke heller något tvifvel bör ega rum derom, att den medgifna rätten att vid domstol här i riket söka en utländing, som härstädes endast tillfälligtvis uppehåller sig, gäller äfven käromål, grundade på förbindelser, som äro ingångna utom riket. Affattningen af bestämmelserna i 10 kap. 1 § rättegångsbalken gifver nemligen icke anledning antaga, att någon inskränkning i fråga om rättigheten att för gäld söka en utländing vid domstolen i den ort, der han anträffas,

skulle af lagstiftaren åsyftats; och det tillägg till ifrågavarande lagrum, som af beredningen föreslagits, torde vara egnadt att undanröjja hvarje tvekan i berörda hänseende.

Enligt gällande lag står det öppet för utländing, ej mindre än för svensk man, att såsom kärande vid behörig domstol i Sverige väcka talan mot en utländing, utan att härvid såsom villkor uppställas, att den förbindelse, hvarom fråga är, blifvit ingången med svensk man. I detta förhållande synes det icke finnas skäl att ifrågasätta någon ändring. Den fullständiga likställigheten emellan utländing och inländing med afseende å befogenheten att påkalla domstols biträde torde numera vara allmänt erkänd såsom den enda ståndpunkt, hvilken kan tillfredsställa rättvisans kraf.

Vistas utländsk man ej i Sverige, kan han enligt gällande lag ej dragas inför svensk domstol i andra fall, än då det enligt bestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken äfven med hänsyn till svensk man är medgifvet att instämma svaranden till annan domstol än den, hvarunder han har sitt bo och hemvist, såsom i tvister angående fast egendom, arf, testamente m. m. Någon utsträckning af rättigheten att vid domstol här i riket söka utländing, som ej har sitt domicil härstädes och ej här kan anträffas, torde emellertid kunna anses behöflig; och en utsträckning, så begränsad som i Riksdagens skrifvelse blifvit ifrågasatt, synes icke heller stå i strid med de i den nyare utländska lagstiftningen antagna grunder. Från den allmänna regeln »käranden följer svarandens forum» (*actor sequitur forum rei*) har beredningen, i enlighet med Riksdagens framställning, ansett undantag icke böra i vidsträcktare mån göras, än med afseende å förbindelser, som blifvit af utländingen här i riket ingångna, vare sig af honom personligen eller genom befullmäktigadt ombud, samt i fråga om gäld, som han eljest under vistelse i riket ådragit sig; dock torde ej heller i afseende härå böra såsom villkor uppställas, att förbindelsen blifvit ingången med svensk man.

Ett undantag från det ifrågasatta stadgandet torde emellertid med afseende å danska undersåtar nödvändiggöras af den emellan Sverige och Danmark den 25 april 1861 afslutade konvention angående ömse-sidig verkställighet af domar och utslag, meddelade i Sverige eller Danmark, och den derpå grundade förordningen den 16 juni 1861 om verkställighet i Sverige af domar och utslag, meddelade af domstol i konungariket Danmark. I nämnda konvention och förordning stadgas nemligen, att vid svensk domstol ej må upptagas sak mot dansk undersåte i andra fall, än der domstolen vore behörig, om svaranden varit

svensk. Nödigt förbehåll angående denna bestämmelses fortfarande giltighet är i förslaget intaget.

Såsom behörig att upptaga käromål af ifrågavarande beskaffenhet har af beredningen i främsta rummet föreslagits domstolen i den ort, der utlåndingen tillhörig egendom finnes. Å denna ort bör utlåndingen vanligen med lätthet kunna förskaffa sig ombud för bevakande af sin rätt; och då för närvarande verkställighet å dom, gifven af svensk domstol, icke kan vinnas i något annat land än Danmark, torde utlåndingen endast undantagsvis komma att dragas inför svensk domstol med mindre käranden har någon utsigt att erhålla exsekution i här befintlig egendom. Det har emellertid icke syntts lämpligt att, såsom det föreslagits i den motion, hvilken ligger till grund för Riksdagens ifrågavarande framställning, såsom vilkor uppställa, att qvarstad å utlåndingens gods blifvit beviljad. Genom ett dylikt vilkor skulle nemligen tillskapas en formalitet, hvilken, mången gång obehöflig för bevarande af kärandens rätt, ofta skulle vålla omgång och städse vara betungande för svaranden.

Beredningen har emellertid ansett kärandens rätt att vid svensk domstol väcka talan af ifrågavarande beskaffenhet icke böra göras beroende af den tillfälliga omständigheten, att utlåndingen tillhörig egendom, käranden veterligen, finnes inom landet, och domstolen i den ort, der förbindelsen ingåtts eller gälden uppkommit, har därför ock förklarats behörig att upptaga sådana mål. Enligt flera utländska lagar är jemväl inländsk man pliktig att svara vid denna domstol, som ofta är den lämpligaste för bevisningens upptagande. Äro enligt nu angifna grunder flera domstolar behöriga att upptaga käromålet, synes åt käranden böra öfverlemnas att välja den, som han finner för sig lämpligast.

Att i utsökningslagen införa ett stadgande, hvarigenom utländsk man, som ej finnes i riket, skulle kunna hos öfverexekutor sökas för fordran, grundad på skriftligt fordringsbevis, som utfärdats inom riket, har af beredningen icke blifvit ifrågasatt. Vid en lagsökning skulle i dylikt fall lätt kunna uppkomma frågor, hvilka böra bedömas i enlighet med de inom den internationella rätten uppställda regler, och afgörandet af dylika frågor lärer ej böra tillhöra öfverexekutor utan vara öfverlemnadt åt de allmänna domstolarne.

I öfverensstämmelse med hvad sålunda blifvit anfördt, får beredningen, med återställande af Riksdagens skrifvelse i ämnet, i underdånighet afgifva följande:

Förslag

till Lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken.

Härigenom förordnas, att 10 kap. 1 § rättegångsbalken skall er- hålla följande förändrade lydelse:

Vill man till annan kära, ehvad det är för gäld, eller i annat tvistemål, som dess person rör; låte då stämman honom till den rätt, derunder han sitt bo och hemvist hafver. Hustru och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafva.

Den ingenstädes stadigt hemvist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han senast inom riket var boende. *Utländsk man, som ej här i riket bo och hemvist eger, må sökas å ort inom riket, der han anträffas; för förbindelse, som han här i riket ingått, samt för gäld, som han under vistelse i riket eljest sig ådragit, må han ock, der ej annorledes särskildt stadgadt är, sökas å ort inom riket, der honom tillhörigt gods finnes, eller der förbindelsen ingicks eller gälden uppkom.*

Nu vill den stämde kära till honom igen, som stämman låtit, vare han ock skyldig vid samma Rätt svara, der målen med hvarandra gemenskap hafva.

Slutligen får Beredningen anmäla, *dels* att en bland Beredningens ledamöter (Wold) såsom sin mening uttalat, att utländsk man, som ej här kunde anträffas, borde kunna vid domstol inom riket sökas jemväl för sådana utom riket ingångna förmögenhetsrättsliga förbindelser, som skolat här fullgöras, till stöd för hvilken mening hufvudsakligen anförts, att enligt den utländska lagstiftningen svensk man i dylikt fall kunde dragas inför utländsk domstol (*forum contractus*); *dels* ock att presidenten m. m. herr K. J. Berg, jemlikt nådiga brefvet den 1

februari 1889 deltagit såväl i Beredningens gemensamma öfverläggningar angående ofvanstående förslag som ock i förslagets granskning; och har presidenten Berg i allt hufvudsakligt detsamma biträdt.

Underdånigst
L. Annerstedt.

Johan Wold.

J. G. Horney.

Stockholm den 27 februari 1890.

*Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts
högsta domstol onsdagen den 1 oktober 1890.*

Närvarande:

Justitieråden: HERNMARCK,
WEDBERG,
GLIMSTEDT,
AHLGREN,
ÅBERGSSON,
HAMMARSKJÖLD,
CARLSON.

Sedan, enligt högsta domstolens beslut den 29 sistlidne april, det till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken mellan högsta domstolens ledamöter cirkulerat, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande berörda förslag bilagdt detta protokoll.

Justitierådet *Carlson* yttrade: Det i första punkten af andra stycket upptagna, från nu gällande lag hemtade stadgande angående forum i mål emot den, som ingenstädes eger stadigt hemvist, lærer fortfarande såsom hittills böra gälla endast om *inländsk* man. Då emellertid förslaget lydelse skulle kunna gifva anledning till en motsatt tolkning, hemställer jag, att redaktionen i nämnda afseende förtydligas. I sammanhang härmed torde förslaget i denna del böra så ändras, att af stadgandet klart framgår, att detsamma eger tillämpning å *inländsk* man, som ingenstädes *här i riket* har stadigt hemvist, äfven om han

utom riket förvärfvat sig sådant. Inlägger man nemligen icke denna betydelse i ordet »ingenstädes», skulle förslaget lida af den oegentlighet, att den, som öfvergifvit riket och förvärfvat stadigt hemvist i främmande land, icke vore underkastad svensk domsrätt, så länge han bibehölle sin svenska medborgarerrätt, men deremot, sedan han förlorat denna, skulle kunna i vissa fall stämmas till svensk domstol.

Enär förordningen den 15 juni 1861, angående verkställighet i Sverige af domar och utslag, meddelade i konungariket Danmark, icke allenast är stridande mot den i andra punkten af andra stycket föreslagna nya bestämmelse, att utländsk man, som icke här i riket eger bo och hemvist, må för förbindelse, som han här i riket ingått, samt för gäld, som han under vistelse i riket eljest ådragit sig, sökas å ort inom riket, der honom tillhörigt gods finnes eller der förbindelsen ingicks eller gälden uppkom, utan äfven i viss mån afviker från hvad samma punkt i öfrigt innehåller, synes åt denna punkt böra gifvas en sådan förändrad affattning, att förbehållet »der ej annorledes särskildt stadgadt är» kommer att hänföra sig till punkten i dess helhet.

Då jag lemnar förslaget i materielt hänseende utan anmärkning, tror jag mig dock böra uttala, att jag anser den föreslagna lagstiftningsåtgärden endast provisorisk. Den af nya lagberedningen lemnade redogörelse för utländska lagar och lagförslag synes mig ådagalägga, att skyldigheten för utländsk man att svara inför svensk domstol bör i vissa afseenden än vidare utsträckas antingen genom specialstadganden angående forum för talan mot utländsk man eller medelst sådan ändring i de allmänna bestämmelserna om forum, att »forum domicilii» för vissa slag af mål utbytes mot t. ex. »forum solutionis», eller »forum arresti». Å andra sidan torde det kunna ifrågasättas huru vida icke förslaget i vissa delar går för långt såsom beträffande det från gällande lag bibehållna stadgandet i början af andra punkten, andra stycket. Vid den omarbetning af rättegångslagen, som läser få anses nära förestående, bör därför förevarande fråga tagas under förnyad mera vidtöfattande pröfning, utan att den lagändring, som i följd af förslaget derförinnan kan hafva kommit till stånd, må anses utgöra hinder för fastställande af andra grunder för lagstiftningen i ämnet.

Justitierådet *Hammarskjöld* anförde: Den nyare rättsuppfattningen låter såsom bekant medborgarerrätten främst bero af härstamningen. Forum personæ i civila mål låter man deremot i regeln bestämmas af hemvistet. Giltiga skäl torde då saknas att i afseende å svensk domstols rätt att döma i civila mål, instämnda mot personer, bosatta i utlandet, låta, såsom förslaget gör, olika regler gälla, allt eftersom per-

sonerna äro utländske män eller icke. Olikheten enligt förslaget är emellertid af den art, att kompetensen, åtminstone i regeln, skulle blifva mindre, när den instämde är utlänning än när han är inlänning. Och en sådan olikhet är naturligtvis långt mindre betänkelig, än om förhållandet vore tvärt om.

Hvad angår de föreslagna nya bestämmelserna, är enligt min uppfattning den ort, som bör anses såsom rätta uppfyllelseorten för ett aftal af större betydelse för dess lokalisering och därför äfven för frågan om den domstol, som bör vara kompetent att döma öfver ur aftalet härflytande tvister, än den ort, der aftalet, ofta genom helt tillfälliga förhållanden, har blifvit ingånget. En annan sak är naturligtvis, att den senare orten i många fall kan anses vara den rätta uppfyllelseorten. Vidare synes det mig minst sagdt tvifvelaktigt, om den omständighet, att gods, tillhörigt viss person, finnes å viss ort, bör hafva betydelse för personens forum i andra fall än möjligen då tvisten angår just detta gods eller då detsamma blifvit belagdt med qvarstad för det anspråk, hvarom tvist anhängiggöres.

Om nu det föreliggande förslaget vore att anse såsom en slutlig lösning af frågan om svensk domstols behörighet att döma i civila mål, som instämmas emot utländske män, så skulle jag med de åsigter, jag ofvan uttalat, finna mig nödgad att afstyrka detsamma. Ett tillfredsställande förslag skulle emellertid fordra större ändringar i 10 kap. rättegångsbalken än som skäligen kunna ifrågasättas annat än i sammanhang med det pågående arbetet å en ny rättegångslag. Men redan innan detta arbete når sin fullbordan, torde, såsom riksdagen af praktiska skäl ansett, ökad möjlighet böra beredas att få tvister emot utländske män pröfvade af svenska domstolar. Och betraktadt såsom ett försök att under väntetiden nödtorfteligen fylla detta behof utan vidare rubbning i bestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken, torde förslaget få anses i hufvudsak antagligt.

I fråga om förslagets detaljer instämmer jag hvad angår andra styckets första punkt, i det af justitierådet Carlson afgifna yttrande. De vid förslaget fogade motiv gifva vid handen, att med det i andra styckets andra punkt intagna förbehåll — »der ej annorledes stadgadt är» — åsyftas att hänvisa till de för dansk undersåte enligt förordningen den 15 juni 1861 gällande särskilda bestämmelser i fråga om svensk domstols rätt att upptaga sak emot dansk undersåte. Ett förtydligande af lagtexten, så att deraf klart framgår, att undantaget afser det fall, då annorledes är särskildt stadgadt angående undersåte i visst främmande land, torde vara önskvärdt. Lika med justitierådet

Carlson anser jag undantaget böra afse allt hvad i andra styckets andra punkt förekommer. Frågan i hvad mån bestämmelserna i denna punkt stå i strid med bemälte på grund af fördrag tillkomna förordning af den 15 juni 1861 är ganska omtvistelig, och det kan icke vara tillbörligt att genom en ensidigt svensk lagstiftning likasom binda domstolarne till ett visst sätt att afgöra någon del deraf. Men detta skulle ske genom ett förbehåll, som genom sin plats visade sig syfta blott på senare delen af punktens bestämmelser.

Justitierådet *Åbergsson*, med hvilken justitieråden *Hernmarck*, *Glimstedt* och *Ahlgren* instämde, utlät sig: Lika med justitierådet Carlson anser jag stadgandet i första punkten af andra stycket böra i den nya lagen, såsom i den hittills gällande, afse allenast inländsk man. Om denna punkt uppflyttas till första stycket, synes mig otydligheten vara lättast undanröjd. Stadgandena om inländsk mans forum blefve härigenom sammanförda till ett helt, och härigenom samt genom den fullkomliga öfverensstämmelsen med motsvarande stadganden i nu gällande lag torde äfven anledningen till missförstånd angående rätta betydelsen af ordet »ingenstädes» kunna anses häfd.

Beträffande det i andra styckets andra punkt gjorda förbehåll, att lagen i visst fall, der annorledes vore särskildt stadgadt, icke skulle ega tillämplighet, instämmer jag med justitierådet Hammarskjöld deri, att ett förtydligande af lagtexten vore önskvärdt, så att deraf framginge att undantaget åsyftade det fall, då annorledes är särskildt stadgadt angående undersåte i visst främmande land, äfvensom att undantaget komme att afse allt hvad i denna punkt finnes upptaget.

Justitierådet *Wedberg* instämde i hvad sålunda blifvit anmärkt i afseende å andra punkten i andra stycket af förslaget, men lemnade detsamma i öfrigt utan anmärkning.

Ex protocollo
Carl Boheman.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
onsdagen den 14 januari 1891,*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern friherre ÅKERHJELM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: herr friherre VON OTTER,
herr WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD.
Justitieråden: HERNMARCK,
SKARIN.

l:o.

Departementschefen statsrådet Östergren anmälde Nya Lagberedningens förslag till Lag angående ändrad lydelse af 10 kap. 1 § rättegångsbalken jemte högsta domstolens deröfver den 1 oktober 1890 afgifna yttrande.

Efter att hafva redogjort för innehållet af förslaget och högsta domstolens berörda utlåtande, yttrade departementschefen, att han ansåge

förslaget böra i afseende å redaktionen undergå den jemkning, högsta domstolens fleste ledamöter förordat; och hemställde departementschefen att förslaget, med iakttagande af nämnda ändring i affattningen, måtte jemlikt § 87 regeringsformen föreläggas Riksdagen till antagande.

Till denna, af statsrådets öfrige ledamöter biträdde hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lemna bifall; och skulle proposition i ämnet till Riksdagen aflåtas i enlighet med bilagan litt. A vid detta protokoll

Ex protocollo
C. P. Hagbergh.